

2024 METŲ VEIKLOS ATASKAITA KULTŪROS PAVELDO SRITYJE

Lietuvoje kultūros paveldas apibrėžiamas kaip karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu. Savivaldybės teritorija pasižymi nekilnojamojo bei kilnojamojo kultūros paveldo objektų gausa ir įvairove.

Remiantis Kultūros paveldo departamento duomenimis iki 2024 m. pabaigos (<https://kvr.kpd.lt/#/>) Kultūros vertybių registre įrašyti 449 nekilnojamojo kultūros paveldo objektai ir 87 kilnojamosios kultūros vertybės. Remiantis Kultūros paveldo departamento duomenimis 2024 m.

2024 metais Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos patikslino 5 kultūros paveldo objektų teritorijų ribas ir/ar vertingąsias savybes, ir/ar suteikė apsaugą Zarasų rajone.

2024 m. Architektūros ir teritorijų planavimo skyriaus vyriausiasis specialistas atsakingas už paveldosaugą, atlikto stebėseną, siekiant nustatyti kultūros paveldo objektų ir vietovių periodinį būklės ir jos kitimo stebėjimą, fiksavimą, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių bei kitaip būklę įtakančių poveikių vertinimą, apibendrinimą ir prognozavimą, ir surašė stebėsenos aktus 20-tiems kultūros paveldo objektams. 2024 metais inicijuoti nauji objektai : Ajočių kaimo kryžius, Raudondvario dvaro sandėlis, Ajočių kaimo senosios kapinės įtraukti į Kultūros vertybių registrą.

Vadovaujantis Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. spalio 4 d. įsakymu Nr.3D-452/D1-513 „Dėl Žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklių patvirtinimo“, 62.4 ir 63 punktais, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 7 punktu, suderinti 4 žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai, 6 žemės sklypų kadastro matavimų planai, 8 topografiniai planai.

KULTŪROS PAVELDO PRIEŽIŪROS DARBAI ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS SENIŪNIJOSE

2024 metais atlikti Gydytojo, antropologo Dominiko (Domininko) Bukonto (Bukanto) paminklo (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 16704) priežiūros darbai, sutvarkytas nuskilęs kryžius:

Pav. Gydytojo, antropologo Dominiko (Domininko) Bukonto (Bukanto) paminklas (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 16704)

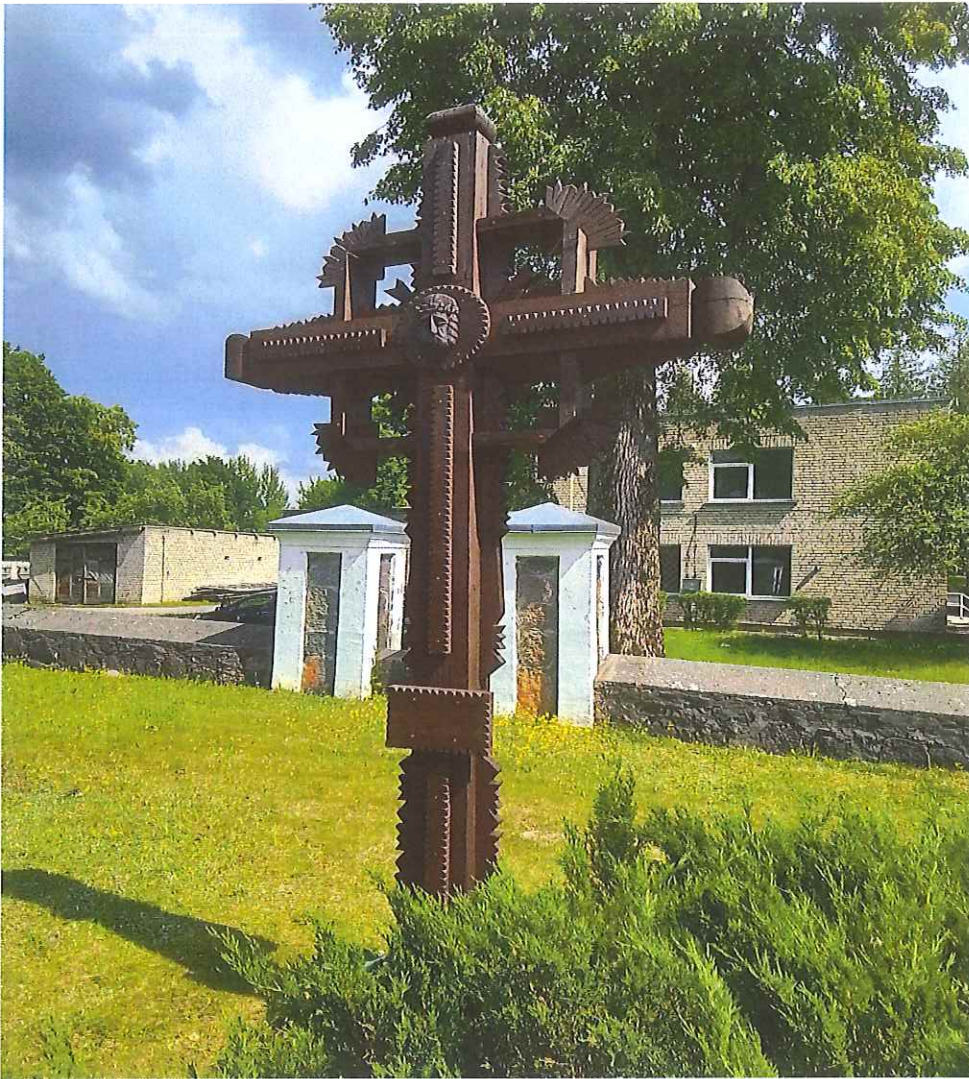
2024 metai restauruoti – atlikti priežiūros darbai medinių kryžių paminklams: Baibių kaimo kryžiui, Avilių mstl., kaimo koplytstulpiui, Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčios šventoriuje esančiam kryžiui, stogastulpiui pastatytam prie keliuko į kompozitoriaus Juozo Gruodžio gimtinę, Zarasų miesto Vokiečių karių kapinėse, esančiam kryžiui:

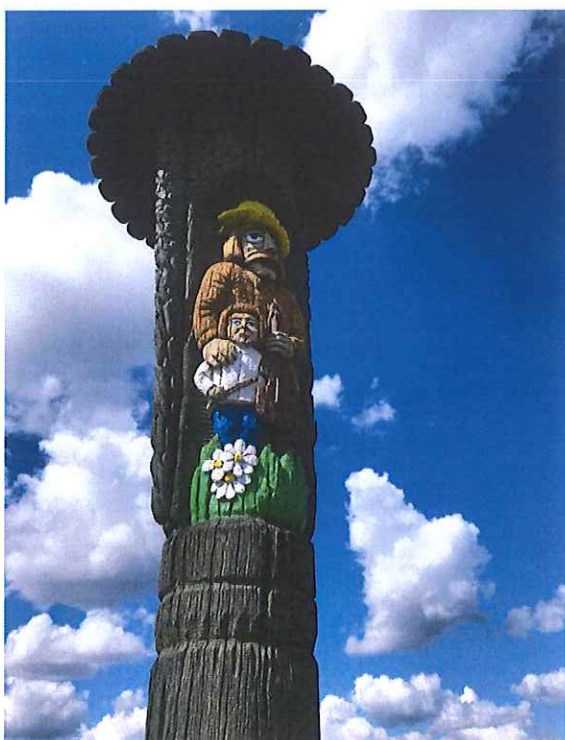
Pav. Baibių kaimo kryžius

Pav. Avilių mstl., kaimo koplytstulpis

Pav. Antazavės Dievo Apvaizdos bažnyčios šventoriuje esantis kryžius

Pav. Stogastulpis pastatytas prie keliuko į kompozitoriaus Juozo Gruodžio gimtinę

Pav. Zarasų miesto Vokiečių karių kapinėse, esantis kryžius

Įrengta tvora Dulių kaimo senose kapinėse (u.k.21208), apsaugant kultūros paveldo objektą nuo šalia besiganančių ūkinių gyvūnų:

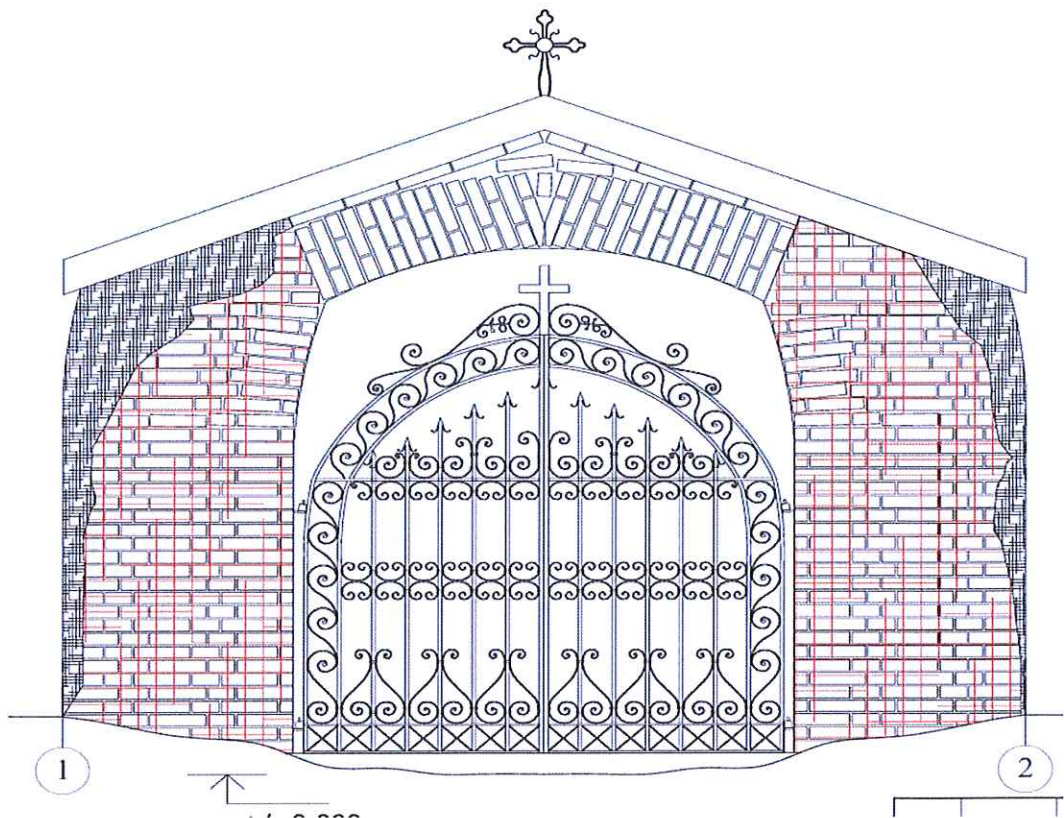

Pav. Įrengta tvora Dulių kaimo senose kapinėse

2021 metais ekspertai iš MB „Tyrimai ir projektai“ atliko ekspertizę dėl Salako mstl, senųjų kapinių vartų ir tvoros (u. k. 21191) ir nustatė jog vartai yra avarinės būklės, remiantis ekspertų išvadamis 2024 metais parengtas Salako mstl, senųjų kapinių vartų (u. k. 21191) tvarkomųjų paveldosaugos darbų (remonto) projektas:

Pav. Salako mstl, senųjų kapinių vartų

Pav. Salako mstl, senųjų kapinių vartų restauravimo projektas

Jonas Nemanis per ilgus kruopštaus darbo metus sukaupė, aprašė ir pateikė plačiajai visuomenei įdomią medžiagą apie Zarasų kraštą, jo praeitį, įžymius žmones, istorijos, archeologijos, architektūros ir dailės paminklus. Daugelis J. Nemanio kraštotyros darbų buvo eksponuojami nacionalinėse parodose, gavo prizines vietas, apdovanoti diplomais ir garbės raštais. Jo dėka išaiškinta 25 nauji kultūros paveldo objektai, kuriems jis paruošė tinkamą dokumentaciją ir jie visi įrašyti į kultūros vertybių registrą.

Už kraštotyriinę, paminkloauginę bei visuomeninę veiklą Jonas Nemanis yra gavęs daugybę padėkų, apdovanojimų ir Lietuvos kultūros žymūno ženklą. 1990 m. VIII-me Lietuvos Kraštotyros draugijos suvažiavime J. Nemaniui suteiktas Garbės kraštotyrininko vardas.

J. Nemaniui 100 gimimo metinėms atminti buvo sukurtas menininkų: Ingridos Nemanytės, Sauliaus Savicko ir Zenono Striškos, stogastulpis ir pastatytas prie daugiabučio namo, kuriame gyveno Jonas Nemanis, esančio Savanorių g. 6, Zarasų m.:

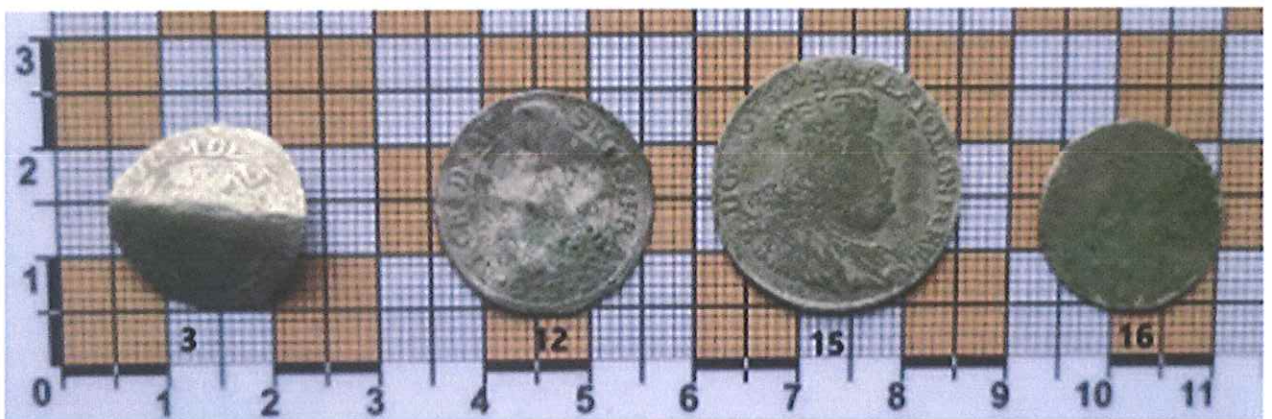
Pav. J. Nemaniui 100 gimimo metinėms skirtas stogastulpis

2024 m. Stelmužės dvarvietės R dalyje esančiame sklype atlikti archeologiniai žvalgymai siekiant pasiaiškinti čia paviršiuje matomų struktūrų paskirtį, chronologiją ir parinkti perspektyvią vietą platesniems tyrimams ateityje. Tuo tikslu metalo detektoriais žvalgytas 1,5 ha plotas, metalo detektoriais dirbta 20 žmogaus valandų. Paieškų metu surinkti 37 registruoti dirbiniai, kuriuos galima suskirstyti į 3 grupes. Archeologiniams dirbiniams priklauso 21 XVII XVIII a. dirbinys: monetos, šukės, plomba. Neaiškios chronologijos daiktai yra 6 (apkalai, susilydymai ir kt.). XIX–XX a. dirbiniams skiriama 10 daiktų: sagos, papuošalų liekanų ir kt. Aptikta ir su I Pasauliniu karu siejamų daiktų: šrapnelinių sviedinių galvų, pačių šrapnelių, kirvių, net kastuvėlio dalis. Jo pėdsakai (iškastos duobės) matyti dvaro kalvos R papėdėje. Stelmužės dvarvietės R dalies žvalgymų metu surinkti duomenys rodo, kad čia paviršiuje esantis dvarvietės kultūrinis sluoksnis gali būti datuojamas bent nuo XVII a. Akmeninės tvoros ar sienos fragmentas greičiausiai bus XIX a. Žvalgymų duomenimis vertingiausias kultūrinis

sluoksnis yra dvaro kalvos R šlaite, čia matomų dviejų terasų vietoje. Surinkti duomenys dar neleidžia kalbėti apie šių terasų paskirtį. Tą būtų galiam padaryti tik po platesnių archeologinių tyrimų šioje vietoje, kas leistų patikslinti dvarvietės chronologiją bei raidą bei pasiaiškinti galimą pilies buvimo Stelmužėje ir išvis Stelmužės apgyvendinimo klausimą.

Pav. 2024 m. spalio 12 d. žvalgymuose dalyvavę MINK nariai: iš kairės į dešinę: Š. Subatavičius, G. Ruseckas, E. Petukauskas, Ž. Liesis, A. Černiauskas, S. Dapšys, J. Zabielenė.

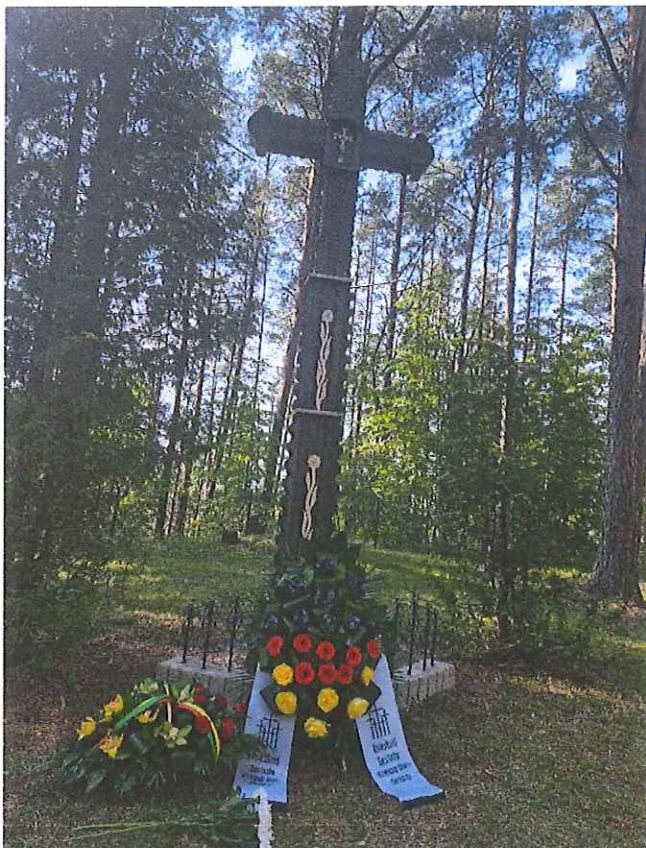

Pav., Sidabrinės monetos

2024 m. rugpjūčio 27- rugsėjo 2 d. Vokiečių jaunimo grupė stovykla organizavo stovyklą, kurios metu Vokietijos jaunimo grupė tvarkė išlikusius Pirmojo pasaulinio karo Vokietijos imperijos karių kapus, esančius Turmanto g., Zarasų mieste. Zarasų rajono savivaldybės administracija bendradarbiavo ir rūpinosi darbų organizavimu. Po 6 dienų intensyvaus darbo vokiečių jaunimo grupė kapinėse atrestauravo betoninius kryželius (atliko priežiūros darbus).

Rugsėjo 2 d. Turmanto g., Zarasų mieste, esančiose kapinėse vyko iškilmingas Pirmojo pasaulinio karo vokiečių karių kapų tvarkymo darbų užbaigimo minėjimas.

Atliktas didelis ir prasmingas darbas pagerbiant žuvusiųjų atminimą. Rūpinimasis tautiečių bei kitų tautybių karių kapais yra labai svarbus. Kapinės yra tarsi istorijos vadovėlis, padedantis jaunajai kartai suvokti ir pažinti tautų praeitį bei ugdyti sąmoningumą ir pilietiškumą.

Pav., Pirmojo pasaulinio karo vokiečių karių kapų tvarkymo darbų užbaigimo minėjimas Turmanto g., Zarasų mieste, esančiose kapinėse

Zarasų rajono savivaldybės administracija 2024 m. vasario mėn. teikė paraiškas dalyvauti Kultūros paveldo centro ir Kultūros infrastruktūros centro įgyvendinamame projekte „FIXUS Mobilis“. „FIXUS Mobilis“ – tai prevencinės paveldo priežiūros sistemą diegiantis projektas. Dieną paskyrę objekto apžiūrai, specialistai kitą kartą sugrįžta atlikti priežiūros darbų. Vėliau objekto valdytojais gauna FIXUS Mobilis komandos parengtą ataskaitą, kurioje užfiksuotos ir aprašytos laiko, drėgmės, kenkėjų ir kitų nepalankių veiksnių pažeistos pastato vietos bei rekomendacijos, kokios valdytojui įkandami priežiūros darbai galėtų prisidėti prie paveldo objekto sveikatos palaikymo.

2024 m. kovo 5–6 dienomis „FIXUS Mobilis“ komanda atvyko į Zarasų rajoną ir atliko kultūros paveldo objekto Stelmužės dvaro sodybos Viešpaties Jėzaus kryžiaus filijinės bažnyčios (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 1032) apžiūrą, įvertino jos būklę, atliko keletą priežiūros darbų, nustatė problemas, kurios ilgainiui sukeltų nepageidaujamų pasekmių objektams, konsultavimo kultūros paveldo priežiūros klausimais. „FIXUS Mobilis“ skiria daug dėmesio viešoms konsultacijoms regionuose, kur paveldui skirtų programų ir informacijos apie jo valdymą mažiau, o priežiūros paslaugos ne tokios prieinamos, kaip didmiesčiuose. Todėl tikimės, kad artimiausiu metu „FIXUS Mobilis“ komanda apsilankys Zarasuose ir konsultacijos apie FIXUS projekto pagalbą, statinių prevencinę

priežiūrą, teisės aktų reikalavimus, finansavimo mechanizmus ir kitus valdytojams rūpimus klausimus. Projektas finansuojamas iš 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programos „Kultūra“ lėšų, projekto kodas LT04-2-KM-TF-001
